

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX KADENCJA**

Warszawa, dnia 24 maja 2016 r.

Druk nr 187

**KOMISJA PRAW CZŁOWIEKA,
PRAWORZĄDNOŚCI I PETYCJI**

**Pan
Stanisław KARCZEWSKI
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 90d ust. 1 pkt 1 Regulaminu Senatu Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji wnosi o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Do reprezentowania Komisji w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniony jest senator Jan Rulewski.

W załączeniu przekazuję projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
(-) Michał Seweryński

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 oraz z 2016 r. poz. 406) w art. 10 § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa osobie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

§ 2. Unieważnienia małżeństwa zawartego przez osobę, która nie ukończyła lat szesnastu albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat szesnastu, lecz przed ukończeniem lat osiemnastu, może żądać każdy z małżonków.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.¹⁾) w art. 561 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone.”.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2014 r. poz. 293, 379, 435, 567, 616, 945, 1091, 1161, 1296, 1585, 1626, 1741 i 1924, z 2015 r. poz. 2, 4, 218, 539, 978, 1062, 1137, 1199, 1311, 1418, 1419, 1505, 1527, 1567, 1587, 1595, 1634, 1635 i 1854 oraz z 2016 r. poz. 195 i 437.

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel wydania ustawy oraz rzeczywisty stan w dziedzinie, która ma być unormowana

Projekt inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę ustawy – Kodeks rodziny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego stanowi realizację postulatu zawartego w petycji P-IX-01/15 skierowanej do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przez osobę prywatną.

Autor petycji wnioskował o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę przepisów ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w zakresie umożliwienia mężczyznom wystąpienia do sądu z wnioskiem o udzielenie zgody na zawarcie związku małżeńskiego po ukończeniu szesnastego roku życia, a tym samym zrównanie w tym zakresie przesłanki wieku mężczyzn z wiekiem kobiet. W opinii wnoszącego petycję nie ma uzasadnienia prawnego oraz społecznego dla dyskryminacji mężczyzn w zakresie umożliwienia im wystąpienia do sądu opiekuńczego o zgodę na zawarcie związku małżeńskiego.

Art. 10 § 1 i 2 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 oraz z 2016 r. poz. 406), zwanej dalej „k.r.o.” oraz art. 561 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”, materialnie i proceduralnie regulują możliwość udzielenia przez sąd opiekuńczy zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście. Możliwość taka nie została przewidziana dla mężczyzn, którzy ukończyli lat szesnaście.

Sprecyzowana w k.r.o. możliwość wyrażenia przez sąd opiekuńczy zgody na zawarcie małżeństwa przez kobietę, która ukończyła lat szesnaście, a brak takiej regulacji w odniesieniu do mężczyzny, może być oceniana jako dyskryminująca ze względu na płeć oraz naruszająca prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Regulacja ta faktycznie ustala różny wiek uprawniający do zawarcia związku małżeńskiego dla kobiet i mężczyzn.

Należy wskazać, iż kwestia wieku uprawniającego do zawarcia związku małżeńskiego regulowana jest przez ratyfikowaną przez Polskę Konwencję w sprawie zgody na zawarcie małżeństwa, najniższego wieku małżeńskiego i rejestracji małżeństw (Dz. U. z 1965 r. Nr 9,

poz. 53). W myśl art. 2 tej Konwencji państwa będące jej stronami są zobowiązane do ustalenia najniższego wieku dla zawarcia małżeństwa. Jednocześnie osoba, która nie osiągnęła tego wieku, nie będzie mogła prawnie zawrzeć małżeństwa, chyba że właściwa władza udzieli z ważnych powodów zwolnienia od wymaganego wieku w interesie przyszłych małżonków. Jednakże, mając na względzie zasadę niedyskryminacji, wydaje się, że zwolnienie to powinno obejmować zarówno kobiety jak i mężczyzn.

O równym prawie do zawierania małżeństw dla kobiet i mężczyzn mówi także art. 16 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz. U. z 1982 r., Nr 10, poz. 71). Ponadto zgodnie z art. 5 tej Konwencji państwa strony zostały zobowiązane do podjęcia wszelkich stosownych kroków w celu:

- a) zmiany społecznych i kulturowych wzorców zachowania mężczyzn i kobiet w celu osiągnięcia likwidacji przesądów i zwyczajów lub innych praktyk, opierających się na przekonaniu o niższości lub wyższości jednej z płci albo na stereotypach roli mężczyzny i kobiety,
- b) zapewnienia, aby wychowanie w rodzinie wyrabiało właściwe rozumienie macierzyństwa jako funkcji społecznej oraz poczucie wspólnej odpowiedzialności mężczyzn i kobiet za wychowanie i rozwój ich dzieci, przy założeniu, że wzgląd na dobro dzieci ma zawsze podstawowe znaczenie.

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że istotnym uzasadnieniem obowiązywania normy umożliwiającej wcześniejsze zawarcie małżeństwa jest ochrona dobra dziecka zagwarantowana w art. 72 ust. 1 Konstytucji RP.

Ponadto należy zauważyć, że art. 77 k.r.o. zawiera regulację, w myśl której oświadczenie konieczne do uznania ojcostwa może złożyć osoba, która ukończyła szesnaście lat i nie istnieją podstawy do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia. Jeżeli osoba ta nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, może złożyć powyższe oświadczenie tylko przed sądem opiekuńczym. W konsekwencji tego przepisu pojawia się kwestia czy dobro dziecka może być w pełni realizowane, jeżeli ojciec dziecka, który ukończył lat szesnaście nie może zawrzeć związku małżeńskiego z jego matką. W związku z powyższym wydaje się, że umożliwienie zawarcia związku małżeńskiego małoletniemu ojcu byłoby wskazane, skoro ustawodawca, umożliwiając już szesnastoletniemu mężczyźnie uznanie ojcostwa, uznał, że jest on zdolny do wykonywania władzy rodzicielskiej.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz mając na względzie w szczególności zasadę niedyskryminacji wydaje się zasadnym rozszerzenie możliwości uzyskania sądowego zezwolenia na zawarcie małżeństwa w wieku szesnastu lat na mężczyzn.

2. Różnica pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

W myśl art. 10 § 1 k.r.o. nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny. Ponadto zgodnie z § 2 tego artykułu unieważnienia małżeństwa zawartego przez mężczyznę, który nie ukończył lat osiemnastu, oraz przez kobietę, która nie ukończyła lat szesnastu albo bez zezwolenia sądu zawarła małżeństwo po ukończeniu lat szesnastu, lecz przed ukończeniem lat osiemnastu, może żądać każdy z małżonków.

W świetle art. 561 § 1 k.p.c. zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie niemającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek.

Projekt przedmiotowej ustawy utrzymując zasadę, w myśl której nie może zawrzeć małżeństwa osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu, umożliwi sądowi opiekuńczemu wydanie zezwolenia na zawarcie małżeństwa także mężczyźnie, który ukończył szesnasty rok życia, a z okoliczności wynika, że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.

W konsekwencji przyjętego rozwiązania niezbędnym jest dokonanie odpowiedniej zmiany art. 10 § 2 k.r.o. oraz art. 561 § 1 k.p.c.

Ponadto projekt przewiduje, że ustawa wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

3. Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Projekt nie wymaga wydania aktów wykonawczych.

4. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

<p>Tytuł projektu: Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodziny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego</p> <p>Przedstawiciel wnioskodawcy: senator Jan Rulewski</p> <p>Osoby odpowiedzialne za projekt w Biurze Legislacyjnym: Danuta Drypa, legislator, tel. 22 694 9192 Michał Kempa, ekspert ds. OSR, tel. 22 694 9259</p>	<p>Data sporządzenia: 19 maja 2015 r.</p> <p>Źródło: Petycja</p> <p>Nr druku:</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

W obecnym stanie prawnym sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat szesnaście. Możliwość taka nie została przewidziana dla mężczyzn, w związku z czym najwcześniejszym możliwym momentem uprawniającym mężczyzn do zawarcia aktu małżeństwa jest ukończenie przez nich 18 roku życia.

Istniejące rozwiązania prowadzą zdaniem wnioskodawców do nieuzasadnionej dyskryminacji mężczyzn w zakresie minimalnego wieku umożliwiającego zawarcie małżeństwa.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Rekomendowanym rozwiązaniem jest umożliwienie mężczyznom zwrócenia się do sądu opiekuńczego o wyrażenie zgody na zawarcie związku małżeńskiego po ukończeniu szesnastego roku życia.

Oczekiwany efekt jest zrównanie sytuacji mężczyzn i kobiet w zakresie warunków zawarcia małżeństwa.

W przypadkach, kiedy o zgodę ubiegał się będzie ojciec dziecka (zgodnie z istniejącym prawem oświadczenie o uznaniu ojcostwa może złożyć osoba, która ukończyła 16 lat), regulacja pomoże zrealizować zasadę ochrony dobra dziecka poprzez umożliwienie wychowywania dziecka w rodzinie opartej na związku małżeńskim.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Praktycznie we wszystkich krajach europejskich minimalny wiek zawarcia małżeństwa to 18 lat niezależnie od płci. W większości krajów istnieją wyjątki pozwalające na wcześniejsze zawarcie małżeństwa, generalnie uzależniające zgodę od decyzji sądu albo rodziców.

W żadnym europejskim kraju – poza Polską – minimalny wiek nie jest różnicowany ze względu na płeć.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Mężczyźni pomiędzy 16 a 18 rokiem życia	Grupa 16 i 17 latków (mężczyzn) w 2015 r. liczyła ok. 406 tys. osób. Należy spodziewać się, że tylko niewielka liczba zdecyduje się na małżeństwo. W przypadku mężczyzn – liczba małżeństw: • w wieku 18 lat: 149. W przypadku kobiet – liczba małżeństw: • w wieku 16 lat: 88, • w wieku 17 lat: 241, • w wieku 18 lat: 1508.	Eurostat (2015) Eurostat (2013)	Umożliwienie zawarcia małżeństwa – za zgodą sądu opiekuńczego.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji**6. Wpływ na sektor finansów publicznych**

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na sektor finansów publicznych. Wzrost liczby spraw rozpatrywanych przez sądy opiekuńcze będzie nieznaczny.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Skutki

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

Regulacja nie będzie miała istotnego wpływu ze względu na niewielką spodziewaną skalę małżeństw mężczyzn poniżej 18 roku życia.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

9. Wpływ na rynek pracy

Projekt nie ma bezpośredniego wpływu na rynek pracy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Nie dotyczy

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Przepisy projektu ustawy będą miały zastosowanie od dnia jej wejścia w życie.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Nie dotyczy

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Nie dotyczy

.....
Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
.....